



משנה תורה הלכות תשובה פרק י

פרק י - ביאור עניין עבודה לשמה ומאהבה

אל יאמר אדם: הריני עושה מצוות התורה ועוסק בחכמתה כדי שאקבל כל הברכות הכתובות בה, או כדי שאזכה לחיי העולם הבא, ואפרוש מן העבירות שהזהירה תורה מהן כדי שאנצל מן הקללות הכתובות בתורה או כדי שלא אכרת מחיי העולם הבא. אין ראוי לעבוד את ה' על הדרך הזה, שהעובד על דרך זה הוא עובד מיראה, ואינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים. ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים, שמחנכין אותן לעבוד מיראה - עד שתרכה דעתן ויעבדו מאהבה.

העובד מאהבה עוסק בתורה ובמצוות והולך בנתיבות החכמה לא מפני דבר בעולם, ולא מפני יראת הרעה, ולא כדי לירש הטובה, אלא עושה האמת מפני שהוא אמת וסוף הטובה לבא בגללה. ומעלה זו היא מעלה גדולה מאוד, ואין כל חכם זוכה לה, והיא מעלת אברהם אבינו שקראו הקדוש ברוך הוא "אוהבו" (ישעיהו מא, ח: "אֲבִרְהֶם אֱהָבִי") לפי שלא עבד אלא מאהבה. והיא המעלה שציונו בה הקדוש ברוך הוא על ידי משה, שנאמר (דברים ו, ה): "וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ", ובזמן שיאהוב אדם את ה' אהבה הראויה - מיד יעשה כל המצוות מאהבה.

וכיצד היא האהבה הראויה? הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה, יתירה, עזה מאוד, עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד. כאילו חולה חולי האהבה, שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד, בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה - יתר מזה⁷ תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד, כמו שציונו (שם): "בְּכָל לְבָבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ". והוא ששלמה אמר דרך משל (שה"ש ב, ה): "כִּי חוֹלַת אֱהָבָה אֲנִי", וכל שיר השירים משל הוא לעניין זה.

אמרו חכמים הראשונים (ספרי דברים מא): "שמא תאמר, הריני למד תורה בשביל שאהיה עשיר, בשביל שאקרא רבי, בשביל שאקבל שכר בעולם הבא? תלמוד לומר (דברים יא, ג): 'לְאֱהָבָה אֶת ה'' - כל מה שאתם עושים לא תעשו אלא מאהבה". ועוד אמרו חכמים (ע"ז יט, א): "'בְּמִצְוֹתָיו חִפְּץ מְאֹד' (תהלים קיב, א) - ולא בשכר מצותיו". וכן היו גדולי החכמים מצווים לנבונות תלמידיהם ומשכיליהם ביחוד (אבות א, ג): "אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב" וכו' אלא מפני שהוא הרב - ראוי לשמשו, כלומר: עבדו מאהבה.

הערות - ילמד עניים דרכו

7 בהל' ברכות י, ג כתב הרמב"ם את אחד הביטויים ל"יתר" זה: "וחייב אדם לברך על הרעה בטוב נפש כדרך שמברך על הטובה בשמחה, שנאמר: 'ואהבת את ה' אלוהיך וגו' ובכל מאודך', ובכלל אהבה היתירה שנצטוונו בה, שאפילו בעת שייצר לו - יודה וישבח בשמחה".

מסלול 1: יום ד לפרשת תצווה

מסלול 2: יום א לפרשת תצווה

כל העוסק בתורה כדי לקבל שכר או כדי שלא תגיע עליו פורענות - הרי זה עוסק שלא לשמה. וכל העוסק בה לא ליראה ולא לקבל שכר אלא מפני אהבת אדון כל הארץ שציווה בה - הרי זה עוסק בה לשמה. ואמרו חכמים (פסחים נב, ב): "לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה". לפיכך כשמלמדין את הקטנים ואת הנשים וכלל עמי הארץ אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה - מגלים להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותן לעניין זה בנחת, עד שישגיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה.

דבר ידוע וברור שאין אהבת הקדוש ברוך הוא נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שציווה ואמר (דברים ד, כט): "בְּכָל לְבַבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ" - אינו אוהב הקדוש ברוך הוא אלא בדעת שידעוהו. ועל פי הדעה תהיה האהבה, אם מעט - מעט, ואם הרבה - הרבה. לפיכך צריך האדם ליחד עצמו להבין ולהשכיל בחכמות ותבונות המודיעים לו את קונו כפי כוח שיש באדם להבין ולהשיג כמו שבארנו בהלכות יסודי התורה.

נגמר ספר ראשון והוא ספר המדע.

שאלות מנחות:

- ✦ מה כוונת דברי הרמב"ם "לעשות את האמת מפני שהיא אמת" - האם הכוונה שאדם צריך לדעת בכל מעשה ובכל מצווה מהי האמת האלוהית, או שמספיק להאמין שזו האמת?
- ✦ מה הקשר בין עבודה לשמה לבין אהבת ה'?
- ✦ מדוע סידר הרמב"ם תחילה את האמונה בגמול שהוא שכר רוחני ולא גשמי (וההסבר שכל השכר הגשמי הוא רק שלב ביניים ועזרה כדי להגיע לרוחני) ואחר כך את העניין של העבודה לשמה? האם זה קשור לכך ש"כפי הידיעה (שאדם יודע ומבין בערך של הרוחני מול הגשמי) תהיה האהבה (לקב"ה ולא לתאוות העולם הזה)" וכך יוכל לאהוב את ה' ולעבוד לשמה?
- ✦ מדוע גם הלכות אלו הן חלק מהלכות תשובה?